

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev
جامعة بن-غوريون في النقب

המחלקה לחינוך, תשפ"ג 2022-2023

עבודה פסיכולוגית וייעוצית בבית הספר: מתיאוריה ליישום

שם המרצה: ד"ר נעם יצחקי

שעות קבלה: בתיאום מראש במייל (noam.yits@gmail.com)

יעדי ההוראה:

מטרת הקורס להקנות ידע על תפקידי היועץ/ת והפסיכולוג/ית במערכת החינוך ולהדגים כיצד נושאים שונים הנלמדים בקורסי המבוא בפסיכולוגיה בונים את תשתית הידע המקצועי בעבודתם ובאים לידי ביטוי בעבודתם במערכת החינוך. מטרת העל של הקורס היא ללמוד כיצד ניתן להשתמש בידע פסיכולוגי נרחב ומגוון כדי לסייע לעצב סביבה בית ספרית המונעת פגיעה בהתפתחות תלמידים מחד ותורמת להתפתחות אופטימלית והעצמת המיטביות (well-being) של כלל באי בית הספר מאידך.

פרשיות לימודים:

שיעור 1: עקרונות העבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר

שיעור 2: תפיסה אקולוגית בעבודה במערכת החינוך

שיעור 3: תיאוריית ההתקשרות וביטוייה בעבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר

שיעור 4: מנטליזציה ורפלקטיביות

שיעור 5: עבודה פסיכולוגית וייעוצית במשבר וחירום

שיעור 6: צפייה בסרט: טאשי והנזיר

שיעור 7: היבטים רגשיים וחברתיים של הפרעת קשב ולקויות למידה

שיעור 8: בעיות התנהגות מפרספקטיבה התנהגותית ודינאמית

שיעור 9: תהליכים קבוצתיים בכיתה

שיעור 10: תיאוריות הומניסטיות במערכת החינוך.

שיעור 11: למידה רגשית-חברתית

שיעור 12: טיפוח חוסן במערכת החינוך

משקל בציון הסופי **	
נוכחות (80% מהשיעורים)	10%
השתתפות בפורום לדיון על חומרי הקריאה	30%
עבודה מסכמת	60%
סה"כ	100% -

ציון סופי עובר בקורס : 56

השתתפות בפורום לדיון על חומרי הקריאה

לפני כל שיעור, ייפתח בפורום ייעודי באתר הקורס במודל שרשור על נושא השיעור.

- במהלך הסמסטר עליכם לבחור לפחות **2 מאמרים/חומרי קריאה** ולהתייחס אליהם באמצעות **תגובות בפורום "לדיון על חומרי הקריאה"** בהתאם להנחיות המפורטות מטה.
- לפחות אחד המאמרים צריך להיות **באנגלית**.
- ההתייחסות צריכה להישלח **לפני השיעור הרלוונטי** (על-מנת שיהיה אפשר להתייחס לשאלות בשיעור).
- ההתייחסות תכלול את הרכיבים הבאים :

1. במה עוסק המאמר (2-3 משפטים בלבד)
2. מסר אחד שלקחת מהטקסט הזה כדי לקדם רווחה נפשית במערכת החינוך?
3. שאלה חדשה שעניינה אתכם/חשבתם עליה במהלך/בעקבות הקריאה שהייתם רוצים שנתייחס אליה במהלך השיעור.

****הנחיות לעבודת הסיכום יתפרסמו במהלך השיעורים האחרונים של הסמסטר.**

* יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.
** אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.
*** ייתכנו שינויים ברשימת הקריאה במהלך הסמסטר, בהתאם לצורך שיעלה בשיעורים.

תכנית הקורס - נושאי הלימוד לפי שבועות

שימו לב: ייתכנו שינויים בהתאם לקצב ההוראה והעניין בחומר הנלמד, וכן בהתאם להתאמות שיידרשו להוראה היברידית ו/או הוראה מרחוק (בהתאם לאילוצי הקורונה)

פרקי קריאה	נושא ההרצאה	שבוע
לוינסון ש' (2018). פסיכולוגיה במערכת החינוך בישראל. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה. גף הפרסומים, משרד החינוך. ארהרד, ר' (2014). ייעוץ חינוכי: מקצוע מחפש זהות. תל אביב: מכון מופ"ת. (2 פרקים מתוך הספר) ▪ זהותו של מקצוע היעוץ החינוכי (עמ' 22-27) ▪ היעוץ החינוכי ומשלימי תפקיד (עמ' 225-230)	עקרונות העבודה הפסיכולוגית והייעוצית בבית הספר	שיעור 1
מי-טל, ש' (2018). היועצות בנוגע לילדים צעירים: גישה אקוסיסטמית התפתחותית. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה. גף הפרסומים, משרד החינוך. <u>קריאת רשות:</u> Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. <i>International encyclopedia of education</i>, 3(2), 37-43.	פסיכולוגיה התפתחותית: תפיסה אקולוגית	שיעור 2
Al-Yagon, M., & Mikulincer, M. (2006). Children's appraisal of teacher as a secure base and their socio-emotional and academic adjustment in middle childhood. <i>Research in Education</i>, 75(1), 1-18. שוורץ-שגיא, א' וגני, מ' (2008). היבטים רגשיים: מעגלי ביטחון רגשיים-חברתיים בין ילדים למורים במסגרות חינוך. בתוך: ש"פ קליין ו' יבלון (עורכים), ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך (עמ' 67-88). ירושלים: האקדמיה הלאומית למדעים. <u>קריאת רשות:</u> בולבי, ג' (1988). תפקיד ההתקשרות בהתפתחות האישיות. בתוך: ג' בולבי, <i>בסיס בטוח - התקשרות הורה-ילד והתפתחות אנושית בריאה</i>. ישראל: עם עובד, 2016. ליברמן, א', פדרון, א', ואן-הורן, פ'., והאריס, ו' (2010). מלאכים בחדר הילדים: העברה בין-דורית של השפעות הוריות מטיבות (גרסה עברית). ירושלים: מכון חרוב	פסיכולוגיה התפתחותית: תיאוריית ההתקשרות	שיעור 3 1
בר-שדה. א' המפגש עם האחר כמקדם התפתחות העצמי - התקשרות ומנטליזציה. מתוך: ספר המאמרים של הכנס "דרך האחר" (אדר תשע"ב, מארס) עורכת: יעל פויס. <u>קריאת רשות:</u> Fonagy, P. & Targert M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. <i>Development and Psychopathology</i>, 9, 679-700.	פסיכולוגיה התפתחותית: מנטליזציה ורפלקטיביות	שיעור 4
להד מ'. (אפריל 2020). עיקרון הרציפות ויישומיו במשבר הקורונה — הלכה למעשה. שיחות בימי קורונה (עמ' 31-33).	עבודה במשבר וחירום	שיעור 5
התמודדות מערכת החינוך עם קשיי התנהגות ולקויות למידה	צפייה בסרט: טאשי והנזיר	שיעור 6
אוסטרובל, ז' (1995). פתרונות פתוחים. הפסיכולוגיה הפסיכואנליטית של העצמי (עמ' 67-32, עמ' 85-92) ירושלים ותל-אביב: שוקן. <u>קריאת רשות:</u> יש-קריין, נ' (2006). ילדים מיוחדים: המפגש של ילדים היפראקטיביים (ADHD) ולקויי למידה עם מערכת החינוך עפ"י תאוריית העצמי. נופר יש-קריין ומירב חן. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב- 19/5/2018, מאתר פסיכולוגיה עברית. חגי, ע., חגי, י' (2013). שימוש בעקרונות פסיכולוגיית העצמי בטיפול בבעיות התנהגות במסגרת עבודתו של הפסיכולוג החינוכי בבית הספר. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב- 14/8/2016, מאתר פסיכולוגיה עברית.	פסיכולוגיה של האישיות: היבטים רגשיים וחברתיים של הפרעת קשב ולקויות למידה על-פי פסיכולוגיית העצמי	שיעור 7

אליצור, י. (2018). תכנית התקשרויות: התערבות מוקדמת לילדי גן עם בעיות התנהגות. בתוך: מי-טל, ש., ושלמה-קניאל, ר. (עורכות): <i>סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה</i>. גף הפרסומים, משרד החינוך. ויניקוט, ד"ר (1995 [1968]). "עבריינות כסימן לתקווה" בתוך: הכל מתחיל בבית, עמ' 76-84. <u>קריאת רשות:</u> שראל, ד. (2013). על הייאוש ועל התקווה שמתעוררים אצל ילדים ומתבגרים עם נטייה אנטי חברתית ואצל אלו שמטפלים בהם. [גרסה אלקטרונית]. נדלה 14/8/2016, מאתר פסיכולוגיה עברית.	שיעור 8 פסיכולוגיה של האישיות: הסתכלות על בעיות התנהגות בגישה התנהגותית ובגישה דינאמית
אברהם, י. (2011). "אין מצב שמפנים את הגב": עבודה כיתתית בנושא דחייה חברתית. [גרסה אלקטרונית]. נדלה ב-31.7.2020 מאתר פסיכולוגיה עברית. Mikami, A. Y., Lerner, M. D., & Lun, J. (2010). Social context influences on children's rejection by their peers. <i>Child Development Perspectives</i>, 4(2), 123-130.	שיעור 9 פסיכולוגיה חברתית: תהליכים קבוצתיים בכיתה
Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. <i>Contemporary Educational Psychology</i>, 61, 101860. <u>קריאת רשות:</u> עשור, א. (2001). טיפוח מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר בתוך: חינוך החשיבה - הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה, עלון מס' 20, עמ' 167-190. רוג'רס, ק. (1973). חופש ללמוד. פרק 14 – המטרה: אדם המתפקד תפקוד מלא. תל אביב: ספרית הפועלים.	שיעור 10 פסיכולוגיה של האישיות: חשיבה הומניסטית בחינוך
עשור, א' ויצחקי, נ. (2020). על בלבול המושגים והדגשים בתחום ה-SEL: קידום חוויות צמיחה של תמיכה בצרכים (ולא מיומנויות) הוא הגורם העיקרי של התפתחות רגשית חברתית מיטבית. בתוך: דו"ח הועדה של היוזמה למחקר יישומי לחינוך. Jones, S. M., McGarrah, M. W., & Kahn, J. (2019). Social and emotional learning: A principled science of human development in context. <i>Educational Psychologist</i>, 54(3), 129-143. <u>קריאת רשות:</u> Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. <i>Child development</i>, 82(1), 405-432.	שיעור 11 למידה רגשית-חברתית: גישת המיומנויות לעומת גישת הצרכים
Benard, B. (1997). Resiliency Research – A Foundation for Youth Development. <i>Resiliency in Action</i>, pp. 13-18 ראזר, מ' (2009). לא נוטשים – מודל דינמי להכשרת מורים לעבודה עם תלמידים בסיכון ובהדרה חברתית במסגרת בית הספר. מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, 29, עמ' 77-59. <u>קריאת רשות:</u> Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. <i>American psychologist</i>, 56(3), 227.	שיעור 12 טיפוח חוסן במערכת החינוך

דגשים בעת קורונה:

- אופן ההוראה בקורס - יתכנו שינויים באופן ההוראה בהתאם למצב הקורונה באותה העת ובכפוף להחלטות הממשלה, האוניברסיטה ולשיקול דעת המחלקה.
- אופן הערכה בקורס - ככל שלא יתאפשר לקיים בחינות פרונטליות הן עשויות להשתנות למטלות חלופיות. עם זאת, המחלקה תשמור על הרכב הציון בקורס, כך שהמטלה החלופית שתינתן תהיה באותו משקל של המקורית.